

Sivspurven i Nordre Øyeren

av Per Ole Syvertsen

INNLEDNING

Sivspurven er karakterfuglen framfor noen i Nordre Øyeren Naturreservat i sommerhalvåret. Arten hekker tallrik over hele det flate deltalandskapet, i et spekter av vegetasjonstyper som spenner fra strandenger og åkerkanter til områder med tett kratt. Skog og helt åpne enger unngås, engene fordi sivspurven benytter busker som sang- og utkikksposter når territoriet skal markeres.

Nordre Øyeren Fuglestasjon (NØF) foretok våren 1976 et bestandsestimat av sivspurven i naturreservatet, basert på tellinger av de syngende hannene. Resultatene av denne registreringen ble presentert i fuglestasjonens Rapport 1976, sidene 108-109.

Det gikk fem år før en ny sivspurvtaksring ble foretatt i Nordre Øyeren, og da etter mønster av det tidligere opplegget for å oppnå et mest mulig sammenlignbart resultat. Følgende personer deltok i registreringene våren 1981: Geir Andersen, Rolf E. Andersen, Trond Aspelund, Mette Berg, Ninka Dalgaard Nielsen, Steen Dalgaard Nielsen, Øyvind Fritsvold, Leif Gjerde, Yngve Kvebæk, Per Kristian Stokke, Per Ole Syvertsen og Øivind Syvertsen.

Fuglestasjonen takker NOF, avdeling Oslo og Akershus som muliggjorde tellingene i 1981 ved sin tildeling av foreningens stipend på kr. 500,- til oss det året.

METODER

Som nevnt er vurderingen av sivspurvens bestandsstørrelse i Nordre Øyeren Naturreservat basert på tellinger av syngende hanner. Jeg skal komme tilbake til en diskusjon av metodens pålitlighet seinere i artikkelen.

I 1976 ble tellingene utført i perioden 26.5 - 8.6. Sivspurven er en av de aller tidligste morgensangerne, og observatørene var ute i tidsrommet 01.15 - 03.00, for en stor del før koret av fuglerøster blir mangedemt og potensielt hemmende for oppdagelsen av vår art.

I 1981 ble nesten hele reservatet taksert natt til 31.5, men Nautøya og Hovsand 6.6 og sørlige deler av Øya ikke før 10.6. Telletidsrommet var dette året 02.20 - 04.20 (sommertid).

Ute i terrenget ble de registrerte hannenes sangposter tegnet inn på detaljkarter. I og med at såvidt mange observatører har vært involvert må det forventes en viss variasjon i registreringen av sivspurvhannenes forflytninger mellom ulike sangposter.

I tabellen under er telleresultatene for de to årene vist. Resultatene er også visualisert på kartet. For å lette referanser mellom tabellen og kartet er de enkelte telleområder gitt et lokalitetsnummer.

RESULTATER

Det ble i alt opptalt 442 syngende hanner våren 1976. Fem år seinere ble fasiten 510 syngende hanner, en økning på 68 fugler, eller ca 15 %.

Flere markerte endringer i de lokale bestandsstørrelser ble registrert. Mest dramatisk var tredoblingen på Tuentangen, men kanskje er det viktig for resultatet at lokaliteten i 1976 ikke ble taksert før 7.6, en uke seinere i sesongen enn i 1981. Også andre deler av reservatet oppviste imidlertid betydlige økninger i tallene, spesielt Sniksand/Gjushaugsand (som er ulike deler av samme øy), Bukkesand og Rossholmen.

Av de lokaliteter som ble notert med tilbakegang i antallet syngende hanner skal Jørholmen omtales nærmere. I 1976 hadde denne lokaliteten det høyeste antallet det året, og tellingen fant her sted 6.6. En relativt sterk tilbakegang på ca 9,5 % ble registrert 31.5.1981. En ukes tidsforskyvning mellom tellingene de to årene ga seg altså stikk motsatte effekter på Jørholmen og Tuentangen.

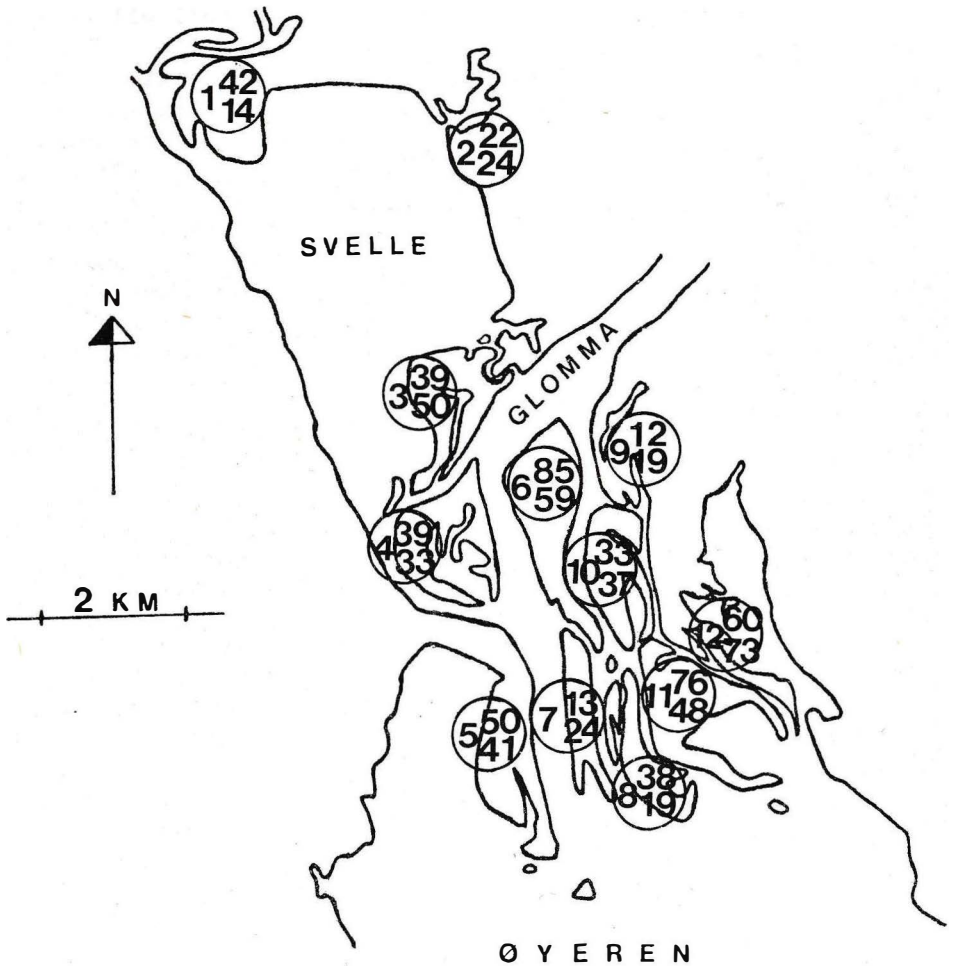
DISKUSJON

Tallenes presisjon.

Vi kan med en gang fastslå at de presenterte tallene ikke er et absolutt uttrykk for antallet sivspurver i Nordre Øyeren. Et adskillig mer nitid registreringsarbeid må til for å tallfeste en bestandsstørrelse med sikkerhet. Sivspurven er imidlertid en enkel art å inventere, så det må være rimelig å anta at vi har gode tall for hva som var i reservatet under tellingene. Som antydnet over er det en viss fare for dobbeltregistreringer, i og med at fuglene

Lok. nr.	Lokalitet	1976	1981
1	Tuentangen	14	42
2	Merkja og Svelles øst- og nordstrand	24	22
3	Øya og Kavringen	50	39
4	Fautøya	33	39
5	Årnestangen, Møkkøya og Rundsand	41	50
6	Sniksand/Gjushaugsand	59	85
7	Storsand	24	13
8	Bukkesand med "Nr. 4" og en liten, navnløs øy mellom lok. 6 og 8	19	38
9	Hovsand og Nautøya	19	12
10	Kusand	37	33
11	Rossholmen	48	76
12	Jørholmen og småøyene i Monsrudvika ("Purka og Grisungene")	73	60
13	Karte (en liten holme sør for lok. 11, ikke vist på kartet)	1	1
		442	510
		=====	=====

TABELLEN viser fordelingen av syngende sivspurvhanner på enkeltlokaliteter innen Nordre Øyeren Naturreservat, mai/juni 1976 og 1981.

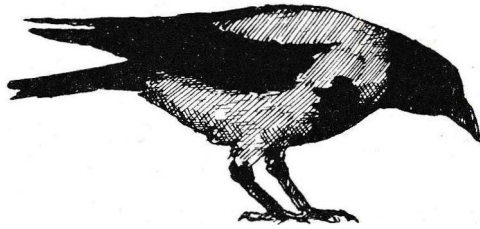

KART over deltalandskapet i Nordre Øyeren
 Naturreservat. Tallene i sirklene angir
 lokalitetsnummer (til venstre), antall
 syngende sivspurvhanner i h.h.v. 1976
 (til høyre, nede) og 1981 (til høyre, oppe).

hver har flere sangposter. Det ble ofte observert forflytninger mellom slike, og mange mulige feiltellinger dermed unngått.

Vær- og vindforholdene er selvfølgelig viktig for fuglenes sangintensitet og dermed telleresultatene. Disse miljøfaktorene har ikke bydd på problemer under tellingene i Nordre Øyeren. I 1981 opplevde vi imidlertid at store deler av landarealene var oversvømmet, hekkeforløpet må ha blitt satt fullstendig tilbake til startpunktet for en stor del av bestanden. Enkelte hanner sang fra toppen av busker som sto flere meter ut i vannet. Den høye vannstanden skapte også problemer med å ta seg fram mange steder i området, og observatøren på Bukkesand havnet etter et uheldig veivalg i vann til livet.

BRUCE 80

Antall par i Nordre Øyeren.

Det sentrale spørsmål videre i diskusjonen blir hvor stor feil man gjør om antallet syngende hanner antas å være (nesten) lik antall par som hekker eller gjør hekkforsøk i området. Det fins i materialet ikke grunnlag for å tallfeste denne feilen, men to mulige feilkilder bør påpekes: 1) gjennomtrekkende fugler er kommet med, og 2) ikke-hekkende (men syngende) hanner er talt med.

Ifølge Haftorn (1971) avslutter sivspurven trekket i løpet av de to første ukene av mai. Man kan teorisere at en mindre kontingent fugler tilhørende populasjoner fra snaufjell og de nordligste landsdeler kanskje likevel fortsatt kan være på reise fot i slutten av mai. Sannsynligvis er feilkilde 1) uten betydning.

I enhver bestand er det noen fugler som ikke hekker, og størrelsen på denne såkalte "flytende bestand" av omstreifende fugler kan ikke fastslås på grunnlag av en enkelt registrering. Det er svært vanskelig å si noe om hvor viktig denne feilkilden kan være for våre resultater. Flytende bestander er imidlertid som regel små, og det ville være overraskende om særlig mange individer skulle være tilstede samtidig.

Alt i alt vil jeg være forsiktig med å hevde at det er hekkebestanden av sivspurv som er registrert i Nordre Øyeren. Skjønnsmessig kan det likevel på grunnlag av tellingene anslås at den må ha ligget på minimum 450-500 par i 1981, og tilsynelatende har steget noe siden forrige telling i 1976.

Lokale endringer.

Hvordan kan så de lokale endringene i løpet av femårsperioden forklares? For å kunne besvare dette spørsmålet måtte man hatt et detaljert kjennskap til endringene i vegetasjon og landskapsbilde i naturreservatet. Det vi vet er at mye har forandret seg i landskapet i løpet av de fem årene som forløp mellom tellingene. Nytt åkerland er ryddet, endel kratt er blitt fjernet, mens vegetasjonen andre steder har blitt høyere, tettere eller er nyetablert over markskiktet. Noen steder har faktisk landarealene tiltatt atskillig også. Vi må opplagt søke mye av forklaringen i slike endrete habitatforhold.

KILDER

Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget. Nordre Øyeren Fuglestasjon (NØF) 1977. Overfladisk registrering av antall territorier hos sivpurv og noen andre arter i naturreservatet 1976. I Nordre Øyeren. Rapport 1976. Sidene 108-110.

Nordre Øyeren 1977-83

Ny rapport i serien TOPPDYKKER'N SUPPLEMENT. Fuglelivet i Oslo og Akershus mest kjente fugleområde er presentert i årsrapporter for årene 1977-83. Alt samlet mellom 2 permer, totalt 105 sider (A4). Det er også med en ajourført artsliste for Nordre Øyeren.

Rapporten kan bestilles mot kr 30,- over postgirokonto 3993789. Merk blanketten "Rapport". Adresse: Nordre Øyeren Fuglestasjon, postboks 34, 2014 Blystadlia.